

Muskovics Marianna ÉLETJEL

Léteznek titkos bűvőhelyek, nem kézzelfogható, se nem látható, kulcsra zárt terek, a lélek szürreális belső tájai, amiket ha mégis keresni próbálnánk, talán az olykor megsajduló mellkas tájékán, esetleg a nyakszirt legérzékenyebb pontjainak egyikén találnánk meg. Éppen itt, ezeken a valóságosnak tűnő, elvarázsolt helyeken játszódnak Tihanyi Anna kortárs magyar írók Berlin-élményei által ihletett jelenetei; vagy nem is játszódnak, inkább csak némán, mozdulatlanul állnak az idő törésvonalán. Színpaddá rendezett tágas terek, illuzórikus jelenetek, szépirodalmi fűszerezés – ezúttal bátran elvonatkoztathatunk a fotográfia és a pillanat általában megkerülhetetlen összekapcsolásától.

A hosszabb-rövidebb időre idegenbe szakadt magyarok emlékezéseit olvasva, visszatérő élményem, hogy egy ismeretlen, meghódítandó várossal kapcsolatban fölöttébb vegyes érzelmekkel viseltetnek, miután szembesülnek annak Janus-arcával. S hogy az idegen, rosszabb napokon már-már ellenségessé váló környezettel szemben szükségszerűen bontakozik ki bennük egyfajta nosztalgikus önmeghatározás.

Az állandó pezsgésben fürdő metropolisz, Berlin a huszadik század elején a legkülönbözőbb művészek vágyott városainak egyikévé és az alapjaiban változni akaró közép-európai művészet irányítójává vált; évtizedekkel később is vonzó álm. „Van, aki nem látja a fáktól az erdőt. Én akkor a fákat nem láttam az erdőtől. Nem láttam Berlint Berlintől. Pontosabban egy mítosztól, amelynek rabja voltam. Nem én voltam persze az egyetlen, aki Berlinbe kerülve ennek a délibáb-kergetésnek áldozatául esett” – talán Földényi F. László ír a legtömörebb, tárgyilagos őszinteséggel arról, ahogy kijózanodott egy mitizált Berlinből.[1] A kívánatos felszín alatt megbújó szorongásról, a kívülálló szorongásáról, hogy a jövevény „örökösén hajszol valamit”, azt a bizonyos *mást*, ami valójában talán nem is létezik.

„Számkivetetten érkeztél, de számkivetett maradsz itt is.” [2] Tihanyi Anna saját bevallása szerint ezt a lélekben megélt idegenséget igyekszik megfogni, a magányosság tartós mivoltát, az elutasítottság érzését.[3] Berlinnel kapcsolatban nem a Falról és hozadékáról beszél, ami egyébként olyan magától értetődő lenne ebben a kontextusban, hanem az ember láthatatlan, egyre magasabbra épített *belső falairól*.

Merengeni az ablak előtt, a kismillió dühödten földhöz vágott porcelántányér darabjai fölött. Kicsomagolatlan dobozokkal farkasszemet nézni terhesen egy újra és újra félbeszakadó történet közepén. Felállni gyerekkori játékok mellől, és fényesre pucolt cipőben az írógép fölé görnyedni. Az ismétlődő rutin súlya alatt roskadozni egy karszékben. Üveggolyókat kergetve elhessenteni a gyerekszáj örvénylő kérdéseit, melyekre csak rossz válaszok léteznek.

Akármelyik történetbe mélyednék el, mindig ugyanoda jutok. Egy végsőnek tűnő ponton túlra, amikor az álmok és velük együtt az emlékek olyan váratlanul robbannak szét apró szilánkokra, mintha féltve őrzött kristályvázát engednék el a levegőben; mégis, ahelyett, hogy összetörne bennünk és körülöttünk minden, az első rémület után szorongva és elveszetten ugyan, de újra lélegezni kezdünk. „Mozdulatlan arccal, rezzenéstelen szempillákkal azt olvasta, hogy a 'Szerelem elvtársnő' nevű ügynök, vagyis hát a felesége, akit Corinnak hívnak, jó húsz esztendőn át mi mindent írt le róla... Hansi felemeli arcát, sóhajt, és azt mondja az irathalom fölött, hogy a legfontosabb dolog a szabadság.”[4]

A képeken nem a sorsfordító pillanatokot láttam, hanem a szembesülés, ráeszmélés zavara után feltörő *belső vívódásban* és emlékekben megrekedt *lelkiállapotot*. És a mindezt megélt embert révedezésében kimerevítve: ki-ki saját történetének elhagyatottságába, csalfa emlékei és a bizonytalan jövőbelátás közé – Darvasi László a képekről elhangzott, találó szavával – belefagyva.

Megkockáztatom, hogy ez a megrendezett színpadiasság képes leginkább visszaadni a lélek efféle statikus-szimbolikus állapotát: az önmarcangolás és az emlékezés színjáték is, közben újra és újra „belejártsszuk” magunkat egy lehetséges jövőbe vagy a múltba. „Mert mi mást tehet a képzelet? Hiszen játéktere – a díszlet – mindig változatlan. Utcák, fenyők, vadkacsák, pocsolyák, öregasszonyok.”^[5] Átérezni egy meghíusuló csoda baljós sugallatát, hajnalban egy testnedvekkel átitatott, könnyed takaróba csavarva. Hátratekinteni a kárba vesztett hit ösvényeire, csendes szomorúsággal. Újraélni az arcon csattant, józanító pofon helyének hosszantartó sajnását, kiszáradt szemmel, ridegen.

De ugyanez a színpad minden búskomorság ellenére visszatükrözi a fantomként jelenlévő reményt is. Egy szokások közt őrlődő idős asszony talán felocsúdik tehetetlenségéből, a konzervdobozok sokasága mellől, és egyetlen jól irányzott mozdulattal elsöpri mindet; nemsokára új élet születik, talán nem hiába; fiatal lányok már égetnek is minden tűzre való, teleírt papírlapot; az összetört tényérok maradványai sem fogják örökre belepni a szoba padlóját; a kislány nagyot ugrik majd ágyáról, kicselezve a lábánál heverő csapdákat. És végül talán mi is átlépünk saját korlátainkon, hogy másik térben és az eljövendő időben kezdődjön az egész előlről.

„Utólag ne keress hamis igazolást, erkölcsileg ne szépítsd a múltad; a megmagyarázhatatlan tévutakat önként vállaltad, nem kényszerből, hanem reménykedésből cselekedtél.”^[6]

[1] Földényi F. László: *Berlin sűrűjében* (2006). Az idézett szövegek a kiállításához igazodva, a képek megszületését inspiráló, eredeti írásokból valók. A szövegek forrása „Berlin, drágám. Csukja be, kérem, a szemét.” *Magyar írók Berlinről*, Magvető, 2007.

[2] Végel László: *Nach Berlin*, 2003. Vö. Kovács Edit: *Magyar írók Berlin-élménye – idegenség- és ismerősségtapasztalatok*, In: *Berlin „Nekünk ma Berlin a Párizsunk”*. PIM, 2007. 90–99.

[3] <http://capacenter.hu/kiallitasok/tihanyi-anna-berlin-bhf/>

[4] Szív Ernő (Darvasi László): *A berlini fekete füzet*, 1997

[5] Nádas Péter: *Berlini szürke*, 1997

[6] Végel László: *Nach Berlin*, 2003

A kiállítás díjmentesen tekinthető meg a Capa Központban.

<http://capacenter.hu/kiallitasok/tihanyi-anna-berlin-bhf/>

Fenti fotó | Tihanyi Anna, Berlin bhf. – Crystal night, 2014., gyclée, baryta papír, 100 x 66 cm

További képek Tihanyi Anna honlapjáról: <http://www.begumchat.com/>